

NOVI GLAS

Glasilo Hrvatskoga
akadenskoga kluba

God. 4 (1972)

Broj 1/2

NOVI GLAS

NOVI GLAS
broj 1/2 1972
ožujak 1972

"NOVI GLAS" izdaje HRVATSKI AKADEMSKI KLUB

1040 Beč, Schwindgasse 14.

Godišnja pretplata za šest brojeva 60,- ,inozemstvo dol.4,-

Odgovorni urednik: Franjo Perusić

Herausgeber, Eigentümer und Verleger:

Kroatischer Akademikerklub

1040 Wien, Schwindgasse14

Jahresabonnement für sechs Nummern: 60,- Ausland:Doll. 4,-

Verantwortlicher Redakteur: Franz Perusich

Wien, März 1972

SADRŽAJ;

Franjo Perusić	:	POVEZANOST	3
Franjo Bauer	:	DIJALOG*1	5
Felix Tobler	:	FILESKA SELJAČKA BUNA	6
matilda karall	:	misli oko emansipazije zene	11
Zeljko Bersek	:	ZASTO JE BEOGRADSKI "NIN" (nedeljne informativne novine)	
		NAPAO DRA JOSIPA ANDRICA	12
A.F.	:	SLIKE JEDNE IZLOZBE	19
Zeljko Bersek	:	COSMOGONIJADE	21
Josko Sikirica	:	Pismo na "NOVI GLAS"	26
Thomas Krojer	:	JESUS PEOPLE REPORT	27
Marija BUKOVAC-GOJMERAC	:	PELICA	29
Zelko BERSEK	:	USKRŠ U BOLNICI	31
Zeljko BERSEK	:	KRSIT KAO SIMBOL JEDINSTVA	41
Lirika	:	Juraj JURJEVIĆ, August DARMATI, Zlatko BIZJAK, Nikola SABAN, Marija BUKOVAC - GOJMERIĆ, Đuro Kovac	35
MATE MILORADIĆ	:	Svoje, tuje,	10
		Z čral.	13
		To lovajem	20

POVEZANOST

"Kladivo pripravlja Sim-i noći bez sna!" pisala je komunistička "Volksstimme" prije nekoliko vremena, kad je takozvano "šmiranje" koruški Slovenaca postiglo novi vrhunac. Ali ako smo pripravnici vjerovat što austrijske novine piše o sadašnjoj situaciji u Koruškoj, bila je to u najgorjem slučaju zla sanja. Poslije njegovog obećanja, da će se državni ugovor u velikom realizirati, zemaljski poglavar Sima mora nastupiti na tri fronta namjesto na jednoj. Ali ne samo broj njegovih neprijatelja raste, čak u partiji, nego i njezina odlučnost.

Slovinci su nezadovoljni, ar potribuje još opšeznije realiziranje člana sedam državnog ugovora, ali i nimški dio stanovništva, a osobito "Heimatbund", uznemiruje se, ar misli da je Sima već preveć obećao. Konačno i partijski drugovi brundaju, u neko slučaj i uskraćuju posluh, ar se boju, da će ovoj politici zemaljskog poglavara slijediti gubitak glasova za partiju.

Sigurno nitko neće biti Simi nenavidan. Obadva, i Slovenci, i Heimatbund izrazili su njezinu odlučnost, se za svoj posao dalje boriti i se pri tom i više-manje grozili. Pogibelj postala je veća i zato, što su se kontrahenti nažalost prebrzo obavezali na dosta točne brojeve i procenete i tako posao nabili i u pitanje prestiža. Odnosi zaoštrili su se, radikalizam se diže i svuda vlada neugodnost.

Argumentacija novine "Die Presse", koja želji pokazati kako ona razumijeva situaciju i kaže, da se sve ovo da razložiti sa manjkajućem pripravljanjem stanovništva više je nego nepotpuna. Ako uopće, ko bi argumenat manjkajućeg pripravljanja bio tačan za Gradišće, ali nikako ne za Korušku. Ali isto tako pogresno bilo bi dovršiti problem s lakoničnim "Oto je baš cijena za 25-ljetnu lijenost." Odluka mora se dobro promatrati, ar posljedice jedna progresne bile bi katastrofalne.

Što ali činiti u Gradišću s obzirom na ove poteškoće u Koruškoj? Ar iako ne izgleda tako, je riješenje grad. problema ipak povezano sa riješenjem problema

koruških Slovenaca. Iako je integracija ovih manjina različno napredovala, iako je politička, a djelomično i gospodarstvena situacija neprispodobljiva, iako je mentalitet različan, će suvremena eskalacija u Koruškoj ipak imati posljedice barem na ponašanje institucija pri riješenju građ. problema.

S pogoršanjem svoje pozicije i s padajućem popularitetom je Sime morao već teško platiti. T a k o si reakciju vjerojatno nikada nije predstavljao. Da nebi povisio gubitak, pokušati će lastiti valove, jedva se još jednoč istaknuti i vrlo vjerojatno će se prignuti diktatu većine, a da i svoje obećanje ili sniziti ili je razvlačiti.

Pri tom poduzimanju more računati s potporom partije iz već napomenutog uzroka. Bez sumnje će partija reagirati na oblake na obzoru i slušati glas nimškog stanovništva većom pažnjom. Tako gledano čovjek ne mora biti pesimista ako sumnji da će se obećanje Sime potpuno ili odmah ostvoriti.

Na ovom stepenu posao ali postaje vrlo kritičan. Ako se ne ostvari obećanje, bit će Slovenci razočarani i će svoja potribovanja za toliko oštrije ponoviti. To bi značilo nove poteškoce i nemire. Ako se ali - protiv očekivanju - zaista ostvari Sime riječ, stupiti će Heimatbund i do sada još umjereni krugovi na pozornicu. Vako ili tako, rezultat u obliku novih nemira bio bi isti.

Čovjek skoro može ćutiti, kako samosvijest protivnika ostvorenja člana sedam raste. A to zaista ne bez uzroka. Ar situacija u Koruškoj urodila je za nje nove mogućnosti. Argumenti kao "Ne dajmo se u Gradišću poslu ovako daleko razviti!" ili "Ako Hrvati dobe i samo malu koncesiju potribovati će konačno sve!" ili prozajičnije "Ne dajmo im uopće mogućnost zadušati krv!" dobili su dodatnu težinu. Spominjati će se vrag sličnih nemira i pred svim u političkim krugovima pazljivo će se slušati na ovakove migove. Osobito kad su i novi izbori već u blizini.

Može se nagadati, da će se ov na ovaj način sugerirani tvrdi kurz protiv potribovanjima građ. Hrvatov osobito građ. političarom dopadati, koji itako nisu preveć sklonjeni manjinam. Ali ne samo na najvišim zemaljskim razninama, nego i u masi naroda bi ovi argumenti imali uspje-

ha. Ar što čovjek ponajprije želji, je stvarno dobro i mir. Iako je samo lažljiv mir.

Privlačljivost k ovako tvrdomu kurzu dodatno raste, ako peljaćstvo svih snaga, koje potribeuje ostvaranje člana sedam pokaže slabost volje i neodlučnost. HKD morao bi iz ovoga potegnuti konsekvencije. Nutarnja reforma naravno važna je, ali bilo bi potpuno pogresno, zadubiti se tako u nju, da se već ništa drugoga ne vidi. Situacija potribeuje aktivitet na drugom polju. Nikada u zadnjim godinama vrijeme nije bilo vako kritično, ali-ako se odlučno i dobro promišljeno postupa- i ovako povoljno kao danas.

Franjo Perusić

D I J A L O G 1

A ... Anthropos

B ... Banalus

A: Čuj, ti! Je tebi ur ki rekal "bleda Krowot"?

B: Ne!

A: Ča misliš, zač ne?

B: Kad znam nimški.

A: A ča misliš, bi te on tako zval kad bi nebi znal nimški?

B: Da, sicher!

A: A zač onda?

B: Zato kad em neznam nimški.

A: Ne zato! Znaš zač?

B: Zač?

A: Kad neznaš ni spametno hrvatski!

franjo bauer

6

DOGODILO SE PRED 300 LJETI

F I L E Š K A S E L J A Č K A B U N A

(1671 - 1673)

Razvoj magnatske urote (mi Hrvati nju imenujemo Zrinsko-Frankopansku, a Mađjari Wesselényi-jevu), sudski postupki protiv peljačev urote, njevo pogubljenje, konfiskacije imanja - svi ovi znastveni problemi su do sada više ili manje točno istraženi. Isto tako su faktori i tendencije, ke rezultiraju iz ove urote na habzburšku politiku u Ugarskoj i Hrvatskoj poznati.

U slijedećem članku željim rasvitliti da su ali i posljedice druge vrsti rezultirale iz ove urote. Kao model, na kom to kanim pokazati, ću uzeti sajam Filež (oppidum Iketz seu Füles) u užem smislu, a teritorij negdašnjih gospošćin Kerestur, Kloštr i Livka u daljnjem smislu. Sam sajam Filež slišio je u ono vreme k gospošćini Kerestur, ali Franjo III Nádasz ga je oko ljeta 1665. založio barunu Albertu Senney-u za 1000 ugarskih forintov. Već od starih vrimen imao je sajam Filež neke privilegije, na primjer dohodak od općinske krčme i mesnice. Dobitak od krčme i mesnice je bio za fileške podanike veliko olakšanje, jer su tim imali jedan fond, koga su mogli upotribiti za plaćanje porezov na županiju i kontribucije za vojsku. Važno je nadalje bilo pravo, da su smili održat svako ljeto tri sajme, na ki su mogli prodavat svoje produkte i osim toga su dobivali od strajnskih trgovcev, ki su na Filežu sajmanili, određenu svotu novca. A ča se tiče tlake, su bili tadašnji stanovniki Fileža u prilično povoljnom položaju, jer je svaki stan morao vršiti samo 16 dan tlake na ljeto, i to 12 dan redovnu tlaku (ordinari Robott) i 4 dane izvanrednu (extraordinari Robott) tlaku, ka se odslužila za vreme Jurjeve (23. April) i Miholje (29. September) svaki put dva dane.

Isprave ovih privilegijov su Filešćem ali na jako neiskrem način oduzete. Oko ljeta 1630. je tadašnji vlastelin Fileža,

Jure Recsey, izjavio, da tako dugo neće priznati privilegije svojih podanikov, dok ne vidi originalne isprave tih privilegijov. Filešci su u čvrstoj vjeri (bona fide), da ćedu posle pregledanja isprave opet najzad dobiti, predali originalne isprave Recsey-u. No kumaj ih je ov dostao u svoje ruke, odmah je izjavio, da Filež nije nikada imao ikakove privilegije i se kratko, te isprave opet vratiti.

Premda su Filešci protiv ovakovoga postupka prema sebi višekrat kod Šopronske županije i kod ugarske dvorske kancelarije oštro protestirali, im nije uspelo, da dobiju isprave najzad. Ogorčenje protiv ovakovoga ~~neiskrenoga~~ oduzimanja selskih privilegijov je ali i nadalje ostalo živo i Filešci su se u kasnijem vrimenu uporno pozivali na svoje stare privilegije.

Tako su u maju 1671. predali kralju Leopoldu I. u Laxemburgu jedan memoriale (Memorandum), u kom su ga zamolili, da potvrdi njeve privilegije. Kralj im je tom prilikom obećao, da će privilegije potvrditi. Budući da je po ovom obećanju prošlo nekoliko mised bez ikakovoga pozitivnoga rješenja, zaključili su Filešci, da ćedu poslati jednu delegaciju na dvor u Beč, ka neka urgira njev posao. No nažalost ova delegacija od Bečanskoga dvora nije bila primljena i morala se vratiti bez uspjeha domom. Koncem ljeta 1671. obratili su se ponovno u jednom pismu na kralja, u kom se potužu o nasilju njevoga gospodara barona Senney-a, ki ne kani respektirati njeve stare privilegije i potribuje od njih već tlake i daće, nek su bili dužni dati staroj gospošćini. Pišu, da je od 200 stanov još samo 50 nastanjeno, a i ovi da ćedu biti u kratkom vrimenu opustošeni, ako ne dobiju nikakove pomoći protiv nasilju Senney-a. Tek nedavno im je oduzeo 44 kable vina, premda mu nisu bili ništa dužni. Kad su se suprotstavili, ih je dao na tako strašan način mučiti, da nisu mogli niti ležati, niti siditi, a još manje ča djelati na svoji gospodarstvu. A zatim je poslao vojsku u Filež, da ga gospodarstveno ruinira. 6. decembara 1671. je pak dao stanovnike Fileža kroz prisežnika županije skupazvat. Ov im je zapovidao, da moraju sve ono upraviti i činiti, ča im Senney zapovi. Oni su ali odgovorili na tu zapovid, da ne ćedu privoljiti u ništa novoga, nego da ćedu samo ono točno spunjevati, ča su i njevi oci i

starioci spunjevali, dokle ne dojde od samoga kralja rješenje ovoga posla. Na to im se je zagrozio, da ako ne privolju, da će neke od njih dat usmrtiti.

Iskajući pomoć su si stanovnici Fileža preskrbili od susjedskih općin Mjenova, Maloga Borištota i Unde ateste, u ki su ove potvrdile, da sve ča su Filešci izjavili odgovara istini. Ove ateste priložili su gore spomenutomu pismu, i prosili kralja Leopolda

- 1) da ne samo brani njeve stare slobode i privilegije nego da ove ponovno potvrdi i njim preda,
- 2) da iskupi sajam Filež od barona Senney-a budući da su oni samo za 1000 ugarskih forintov založeni i njeva gospoščina Kerestur ima dohodak od nekoliko tisuć forintov,
- 3) da prepovi baronu Senney-u putem jednoga dekreta svako nasilje do rješenja cijeloga posla.

Svoje pismo zaključili su slijedeće:

"Num khönen Euer Khayl: May: auß aller underthenig gehorsambster erzöhlung abnehmen, wie man mit uns armen betranget, und ganz ruinierten leuthen nit christlich: sondern türkhisch, und bärbarischer weiß umb gehet, daß unns also unnüchlich fallet, solches procedere lenger zu tragen: sondern benöttiget werden, Euer Khayl: May: umb allergnedigste hilff, und remedirung anzuruffen, und khönen wür unser Jamer und noth zu verhietung aller weithleuffigkeit nit also von wortt zu wortt bey bringen, weillen wür weder schreiben noch lesen khönen, oder der teutschen sprach erfahren seint,..."

U isto vrime obratio se je prefekt gospoščin Livke, Kloštra i Kerestura, Gabriel Köver (Praefectus bonorum Leuka, Borsmonostr et Kreuz) jednim pismom na ugarsku (požonsku) komoru, u kom je dao opširan izvještaj o dogodjaji u ovi gospoščina posle pogibije Franje Nádasdy-a. Iz ovoga izvještaja se vidi, da su se i podaniki u susjedski seli po priliki Filešcev kratili davati daće i djelati na alodialni lapti i vinogradi. Isto tako se je jako potužio, da podaniki u šuma gospoščine siču drivo i pasu blago, premda im se je to već put oštro prepovidalo, tako da je kvar gospoščine jako velik. Iz toga uzroka je dao načelnika Maloga Borištota (in exemplum reliquorum) uhapšiti i Keresturi

u zatvor hititi. Nadalje je u svojem pismu apelirao, da se već ne bi smilo tako dobrovoljno poslušati tužbe Fileških "kverulantov", nego da bi trebala jedna komisija komore otputovati na lice mjesta i onde iztražiti cijeli posao. O rezultati neka referira dvorskoj komori (= Allgemeine Hofkammer). Kao komisari imenovani su general Heister i grof Pötting, ki su jur kod taksacije i opisivanja cijeloga zaplinjenoga imanja urotnikov fungirali kao komisari i tako imali jur neko iskustvo.

Ovi komisari su stigli 29. II. 1672. u Filež i ispitali podanike točno o svi urbarijalni odnosi. U svojem izvještaju na dvorsku komoru su pak izjavili da su tužbe Filešcev neosnovane, jer su oni sami urbarij, u kom su ljeta 1664. određeni svi porezi i robote. Pokidob su Filešci priznali da su 1664. ljeta ove terete odobrili i na nje prisegu položili, pokušali su komisari cijeli posao na temelju ovoga urbarija riješiti. Ali zaman: Filešci su odbili ponudu, prema koj bi se baronu Senney-u oštro prepovidalo svako nasilje, ako se oni držu prepisov urbarija iz 1664.

Štoviše pišu komisari: "... seint diese verwegene leuthe bey ihrer meinung beharret, mit Vorgeben daß wahn ihnen alhier nit geholffen werden könnte sich abermahlen nacher hoff zu ihro May. zu verfüegen". Po mišljenju komisarov se to ali nikako ne bi smilo dopustiti, jer su dočuli, da je u okolici Blatnoga jezera prik 3000 seljakov zaključilo da ćedu i oni poslati deputacije s katalogom tužbov na kraljevski dvor, ako budu Filešci imali uspjeha sa svojimi tužbami. Ovakova reakcija bi ali lako mogla prouzrokovati novi ustanak u kraljevini Ugarskoj. U slučaju da se Filešci ipak ponovno obratu na dvor, onda je triba tako primiti da drugim eventualnim "kverulantom" projde volja, pišu dalje komisari, ili im triba jednim oštrim dekretom slomiti hrabrost za daljnje tužbe.

Premda je izvještaj komisarov ispao za Filež jako negativno je Leopold I. odlučio, da dvorska komora ima u ovom poslu stupiti u kontakt s predsjednikom ugarske komore, biskupom Leopoldom Kolonićem, da bi se ove izrasline čim prije zaustavile i Filež iskupio od barona Senney-a. Dvorskoj komori je nadalje zapovidano

da konferira s grofom Nikolom Draškovićem, komu su se gospoščine Livka, Kloštr i Kerestur na četiraljeta dale u zalog, kako bi mogli podanoke po iskupu od Senney-a utišiti.

~~XXXX~~ Je Filež bio zaista iskupljen od Senney-a?

~~XXXX~~ Su morali Filešci od strani barona pretrpiti još dalje nasilja?

~~XXXX~~ Kakove su Filešci još poduzeli korake protiv Senney-a?

ODGOVOR na ova pitanja doznat ćete u dojučem broju NOVOGA GLASA.

Felix Tobler

MATE MILORADIĆ

Svoje, tuje.

Ki je kača, pak veli,
 Da je riba s klopicki;
 Ki se oici s tim ča nij,
 Ki si rod i krv taji,
 Ki rodjeni svoj jezik
 Zamini za Volapik;
 Ki za dar 0đ sto korun
 Si nasadja tuji kljun:
 Ta je ili tup clovik,
 Prazna glava, fanatik;
 Ili Judas, renegat,
 Gnjus, izrod, vonjavi smrad,
 Goriji neg Cigan nomad,
 Da mu nimaš vjerovat!
 Vec mu plati za dukat,
 Bit ce jos i vragu brat!...
 Vsim bit vjeran zna nek ta,
 Ki si Svoje ljubit zna!

 misli oko emancipacije žene

Mnogokrat se čuje, da žena na neki područji stoji za mužem.

Jur po samom vanjskom bi se moglo reći, da ona stoji na drugom mjestu. To se pravda ne tiče dobroga izgleda ili lipote, nego snage i jakosti muža, polag čega njemu pripada uloga branitelja. Nijednoj ženi ne bi palo na pamet, a bila ona kako velika i jaka, da se tjelovno založi za muža ili da ga brani.

Kao drugi handicap žene hi mogli nabrojiti, da joj fali od strani jačega roda tolikoput naglašena "muška logika" - mogli na ovom mjestu sasvim svisno naglašavam.

Je li su si muži jur razmislili, s kimi svojim osobinama žene znaju nadomjestiti ove dva nedostatke?

Nisu li riči "lipota", "milina" i "gracija" upravo za ženu stvorene? Ne more li se s ovimi atributi najmanje toliko postignuti, koliko s muškom ročom? - i ne more li se s lukavošćom i hamišijom (u pozitivnom smislu) isto toliko postignuti, koliko s "muškom logikom"?

Ako ovo točno razmislimo ćemo doći do zaključka, da muž prema ženi, a ona prema njemu nima niti prednosti niti handicap, nego da jedno drugo dopunjava.

To znači da bi mogli sva u prvoj rečenici napomenuta područja eliminirati, samo jedno ne: područje "zvanja". U zvanju žena mužu naime ni u jednom pogledu nije ravnopravna. Njoj se ne otvaraju iste mogućnosti napredovanja kao mužu, a dostkrat žena nije priznata ni kao punovažna radna snaga. Starinsko mišljenje: žena nije rođena da se posveti jednomu zvanju, nego da rodi i odgaja ducu, još do dana današnjaga nije prebrođeno.

Jedno poduzeće, ko išće zaposlenike i ima mogućnost birati ili muža ili ženu, će za odgovorne službe sigurno favorizirati muža. Vjerojatno zato, jer se žena nikada ne more stoposto-totalno posvetiti svojem zvanju. Ona se prvanstveno čuti odgovorna za svoju obitelj, a to je pravda velika zapreka na radnom mjestu.

Žena, ka živi samo za svoje zvanje i želji postignuti peljajuću poziciju, mora sve drugo zanemariti i cijeli svoj život koncentrirati samo na ov jedan cilj. Ča ali ostaje na ženi još žensko, ako ona žrtvuje svoju obitelj za zvanje?

Većina žen si išće zaposlenje samo da bi dodatno zaslužila pinez, da bi mogla živiti udoban život ili da bi svoje slobodno vrime korisno zapunila. Žena more prema svojem zaposlenju "dobro" zaslužiti, je li je ona ali u stanju, sve svoje znanje produktivno pretvoriti u posao, ostaje otvoreno pitanje.

Morebit da se jednoga dana postigne potpuna ravnopravnost žene i muža u zvanju, ali morebit će za to dostignuće žena morat platiti visokim gubitkom. Gubitkom onoga, ča ju najjače kinči: ŽENSKO.

12

ZAŠTO JE BEOGRADSKI "N I N" (Nedeljne informativne novine)
NAPAO DRA JOSIPA ANDRIĆA ?

Motto: "Odgovorite Onome, koji je
vjerovao u Boga i ljude!"

Odmah u samom početku želim reći jednu odredjenu konstataciju, koju sam tokom života često i dokazao, a ona se svodi na to da nikada nisam bio protivnik srpskog naroda. Dapače, kao i sam pokojni dr Josip Andrić, jedan od najvećih hrvatskih intelektualaca - u Zagrebu smo bili aktivni članovi među ostalim i najmanjeg slavenskog naroda L u ž i č k i h S r b a, koji borave u Istočnoj Njemačkoj. I dok je dr Andrić bio dugogodišnji tajnik kao jedan od osnivača Društva prijatelja Lužičkih Srba u Zagrebu, dotle sam ja kao njegov biograf i biograf najvećeg lužičkosrpskog kulturnog nestora Mierćina Nowaka o kome sam svōjevremeno i pisao u zagrebačkoj štampi. To neka ostane uvod u sve ovo što imam reći, kada se jedan velikotiražni list rješio da se okoni na sjenu jedne ličnosti koja je svojim životom i Djelom oduvijek bila toliko ljudska, da joj je teško naći premca. A da kojom prilikom dr Josip Andrić nije Hrvat, vjerujem da bi bio gotovo "nacionalno sakraliziran" na drugom mjestu i u drugoj sredini. Zbog toga: Napad NIN-a uslijedio je u br. llll od 23. IV. 1972. na str. 15 i 16. u naslovu: KOLO OKO "KOLA" i pod rubrikom: Slučajevi. Tema je napada uperena protiv "Subotičke danice", ali u jednom od pasusa stoji i ovo: SPOMENIK USTAŠKOM IDEOLOGU !, dok na 16. strani izlazi faksimil zbornika o dru Andriću, gdje su prikazani suradnici i učesnici Simpozija i Zbornika. Ne ulazim u bilo kakave komentare ovog napada, koga je potpisao uvaženi novinar Vlada Miletić, ali želim skrenuti pažnju na činjenicu da si i redakcija NIN-a i pisac pročitaju Zbornik, pa će vidjeti da je dr Andrić bio direktna žrtva fašizma i da je bio interniran u hitlerovom koncentracionom logoru.

Što zna uopće NIN-ova beogradska elitna krema o dru Andriću?
- NIŠTA! A ja Vam odavde, drugovi i gospodo poručujem da mi je to kao i svim iskrenim prijateljima prijateljstva naših naroda veoma žao! I sam sam boravio i stanovao u Beogradu i mogu Vam reći da imam ogroman broj prijatelja među beogradskim pjesnicima i umjetnicima! Čak štaviše, u svojoj (još do sada neobjavljenoj poemi): ŠETNJA U VRTU, među ostalim velikanima poetskog duha parafrazirao sam i stihove Vašeg velikog pjesnika Miloša Crnjanskog, koji se - usput rečeno - bavio i politikom i kao direktan četnik boravio u Londonu, a danas mu izdajete sabrana djela (!) za razliku od jednoga dra Andrića, koji ne samo da je bio pjesnik, već svestrani umjetnik, a prije svega kompozitor izvornih folklornih kompozicija i koji se nije bavio politikom, ali koji je bio izvrsno politički samo informiran, i koga fašistički ambasador u truloj NDH nije mogao vidjeti kao ni bilo koji Pavelićev glavešina, jer je Andrić Josip bio izvan okvira svega onoga što je bilo antiljudsko, a prema tome i anti-napredno, taj isti naš eminentni stvaralac na univerzalnim

poljima ljudske kulturne djelatnosti u sebi je nosio pečat STVARAOCA UMJETNIKA U SFERI ČOVJEČŠTVA! On je mlade česke studente dopremio u Zagreb, da ne bi gledali kviskinge i hipnotizirane hitlerove najmune u Protektoratu! On je bio onaj, koji je svojim Djelom predao puku ne samo hrvatskom, nego s v i m s l a v e n s k i m narodima najljepše u narodnom jeziku! Pisao je rječnike i romane, skladao kompozicije, sönate i kantate i opere i etide, pisao za BRATSTVO medju ljudima, a ne ideološke postavke za ekstreme! To da Vam bude jasno! - Ja sam još 1953. o njemu pisao kad su ga ignorirali kao klerikalca! A Kaptol, gotovo da ga se odrekao. Jer, Andrić dr Josip bio je kapacitet non plus ultra i imao svoj STIL stvaranja i rada bez osporavanja. Čitajte mu djela danas! ESSE HOMO! A sad ću Vam reći još nešto: Da su ga imali ustaše digli bi mu palaču od zlata, da ste ga imali Vi - podigli bi mu mauzolej, a da ga je imao Hitler, dao bi mu RURSKU BANKU!

No on nije bio prodana duša za male obračune. Stvarao je decenijama bratstvo medju Slavenima i bit će BRIGA BUDUĆNOSTI da ga SOVJETSKA ENCIKLOPEDIJA MORA STAVITI NA POČASNO MJESTO, upravo zato što je to najveća slavenska ustanova!

Nadalje: Govoriti s omalovažanjem o umjetniku, čija je zrelost u izvornim snagama ritma i stila toliko čista da joj je teško naći premca, PRECSTAJE SAMO VREMENU DA GA DEFINIRA ZA DJELO! - a ne pojedinim n e i n f o r m i r a n i m službenicima listova, koji o njemu kao stvaraoocu nemate ni pojma!

Prema tome, dozvoljavam si slobodu da objavim tekst, pisan pred više godina i do sada neobjavljen, ali se pozivam na svoj tekst objavljen u NOVOM GLASU bečke sveučilišne periodike u br. 3/1-1969. (Pozdravni govor na otvorenju memorijalne izložbe pred Simpozijum o radu, životu i stvaranju dra Josipa Andrića) kao nužni nastavak održan na III komemorativnoj priredbi u Zagrebu, a koji glasi:

M A E S T R O N A C I J E

I kad ovo pročitate postavljam pitanje: ZBOG ČEGA STE GA NAPALI? Budite daleko oprezniji i studiozniji, jer ne zaboravite da je ličnost i osoba dra Josipa Andrića odgojila p r i j a t e l j e medju ljudima, a ne bacale sjeme za neprijateljstva! I tada će Vam postati jasno da izbjegnute u buduće da postanete vašarski hipokrizijski diletinati, koji vrijeđe samo sekundu! Oslobodite se jednom zauvijek napada, ako niste sigurni, da imate pravo! A sada čitajte ovo - da Vas nekolicinu narod ne zamrzi!

Dr Josip A n d r i ć (1894. - 1967.)
(retrospektivni fragmenti iz biografskog Mozaika)

Ako je Oplodnja Iskonske Muzike
vrhunac ljudskog ushićenja,
onda je ovo pravo mjesto
na rodnom ognjišću, da se govori o
Čovjeku - neumrlom Pjesniku Lire...!

(Iz najave Andrićenoj Izložbi za
vrijeme I. Simpozija 1969. u Bačkoj)

Zvezdani trenutci čovjeka zasigurno imaju svoj izvor u Iskri iskrenog prijateljstva. - A i svaki uspjeh proizlazi iz Iskrenosti istinskih susreta. - Prvo je Ideja, zatim Zanos uz nju i sjedinjena Srca, koja makar osamljena, ali jedinstvena mogu učiniti čuda, iako okolnosti života nisu nimalo pogodno tlo, da se ni iz čega ostvare podvizi, koji će u sebi nositi neprolazne vrijednosti duha i čistoće misaone i osjećajne umjetničke istine, produhovljene neograničenom ljubavlju za Stvaranje, koje samo po sebi unosi u spoznajni Ritam odnosa između tajni iznad nas i njenin Otkrića kroz nas, dakle, koji se radaju između neba i zemlje i postaju simbolom za Mir svijeta i za stalan umjetnički nemir. Impuls misaone krvi i zadivljeni i kristalni svjetionici u Časti Djela za budućnost i za izvornu i uvijek novu ljudsku snagu kao pobudu nizakad nezavršen put u svom kretanju tihom prema savršenstvu...!

Ovim mislima iz svoje buduće knjige želim učiniti kratak uvod u jednu prekrasnu Stvarnost, pred kojom se upravo sada ovdje nalazimo, a ona nosi ime: uspjeh u sjedinjenju Ljubavi prema Čovjeku i njegovu Djelu. Ljubav prema svestranom Inspiratoru, koji nas je pred više od tri godine ostavio u prolazu kroz ovaj zemaljski put, ali koji je upravo poslije svoje prividne smrti postao Nadahnuće svojih duhovnih učenika, prijatelja, suradnika i privrženika.

Već ovo danas upućuje na iskrene perspektive da će ne samo hrvatski narod u zemlji i izvan nje, već mnogidragi i bliski narodi zaorati na brazdama utkanih u strune i stihove, tekstove i rime, partiture i idejne zamisli u ostvarenje planove, koje je za svog bogatog i ispunjenog života u sebi nosio naš Maestro, naš Metieur, naš veliki hrvatski intelektualac, koji je živio ne za sebe, već za galeriju nacija i jednu čistu predanost Providnosti.

U našim današnjim prilikama službene društvene stvarnosti nije teško prezentirati grandiozne planove umjetničke naravi kad se na tanjuru primaju neograničena sredstva unaprijed. Ali za one, koji se nalaze pred možda i daleko značajnijim zadatkom svoje duhovno neiscrpane misije kao zamisli i koji su sami u početku - nije nimalo lako! Za ovakav način prilaženju radu i poslu vrijedi ona: "Per aspera ad astra!" (Po trnju do zvijezda!) A zašto? - Postoji samo jedan ispravan odgovor, a taj glasi: Zato, jer posao koji se neposredno nalazio pred nama nije bio jednostavan i nije imao miris na bilo kakovu tendencioznu prolaznost! Njegova uloga kao zadatak nekolicine isključivih entuzijasta srednje i starije generacije imala je pred svojim očima zanosne poruke jednog velikog neimara, koga je trebalo upoznati i spoznati, proučavati i shvatiti, iako je bio i ostao za sve jasan i tek nakon toga potpuno prihvatljiv!... A tada - nastaviti isključivo prijateljskom nagonom ostvarivati svečani amanet za otkrićem neprolaznih vrijednosti i vrijednota, koje su bile zacrtane duhovnim perom duše, te iskrene, nesebične, drage, široke, jednostavne i bogate i narodne...! I tako su se na okupu sreli ljudi, koji su započeli od baze "zero"-a, dakle od klasične nule, ostvarivati planove za koje da su bili pred nekim drugim daleko širjim i programiranim - recimo državnim forumom, iznosile bi ogromna sredstva. - Jer, koliko li danas sredstva stoji jedan upriličen skup znanstvenih radnika? Recimo jedan seminar ili jedna obična konferencija? A takovi skupovi održavaju se ponajčešće u centrima najluksuznijih hotela na obično našim azurnim, ekskluzivnim i mondenim mjestima! To znamo, jer so o tome javno

piše i govori i gleda putem tiska i ekrana. A Prvi Simpozij o dru Andriću održan je u Ristovači, malom šumskom motelu u najneposrednijoj blizini njegova i Matoševa zavičaja očevine, na slobodnim bačkim ravnina...

M A E S T R O N A C I J E

(Zapis iz dnevnika u povodu Spomen-Zbornika radova o dru Josipu Andriću, 1894-1967. g.)

Ljudi kažu, da se obično svakih stotinu godina rodi po jedan pravi genije... Pa, ako je tome tako, onda je ovo naše dvadeseto stoljeće bilo vrlo plodno, jer je imalo više velikana svoga doba.

Malo je medjutim onih, koji su se na vrhuncu ljestvice ljudskog duha, prožetog vrhunskim nadahnućem Muzike, te prve umjetnosti uopće, mogli uspeti do samog vrha, da bi nam svojom rijetkom i osebnom nadarenosti predali u život skladnost ljepote, graziosnost duše, elementarnu esenciju izvornih sokova najplemenitijih opajanja u zanosu, što čini samo Musika, oplemenjena pjesničkom prirodom svog vidovnika, čiji znamen ostaje u životu kao poruka ars-devolucije - u naslijedje pokoljenjima, jer je trajna i jer ne može biti ograničena na bilo koje shvaćanje vremena, upravo stoga, što je bezvremena i uvijek prisutna u vremenu, ona je vječna, jer je vrhunski čista u skalama proisteklih iz duha, koji se istakao inspiracijama prirode i naravi, ljudskosti, smisla, sve obuhvatnosti, istine i trajnosti.

To vrhunski čisto, bogato, uvijek spremno na oplodnju, to nadljudsko i uvijek prisutno u stalnosti, to je otkriće Mita, velike Legende genijalnih tokova na stazama Ljepote.

Tu, gdje je Srce, Um, Duša i Duh u svojim jezgrama čisto, stvara se bistrina u srenju stvaranja Sklada, Ritma, Pjesme, Zanosa, Ushićenja, Objave i Poruke, da je život ljudski ima smisla i da ga je vrijedno živjeti!... Zato uz Teatar i reprodukciju Recitala kristalnih stihova Pjesnika, čija je porijeklo Iskonskog Bitka skromno proisteklo sa ognjišta svatovskog sela i čija je Misija Sudbom utkana u shvaćanje Metisura, da je objavljuje u Stvaranju, muzički je Domet krajnji u Spozna, kad je riječ o tom izvornom Logosu sa Vječnost po Čovjeku.

Nema u životu ljepšeg oduševljenja od iskrenih prijatelja, koji su si stavili u dužnost, da zajednički otkrivaju i otkriju svog poštovaoca, čiji plodovi, još uvijek nepoznati Naciji, drijemaju u porodičnom arhivu i tek tu i tamo zablista koje zrno, koja partitura, a slušaoci ostanu mahom zadivljeni tim raskošnim uzbudjenjem, što ga postepeno utaka njegov tvorac - kompozitor u najintimnije i najtananije prostore duše slušaoca...

VLADANJE mitom, govorenje Mitom magijske moći čudesnih iskri savjestnog stvaralaštva na izvorima nacionalnog malosa i time dokazati neomsdjenost dijapazona u raspjevanosti, u putovanjima krajevima, regijama, kroz skale i tonove istinski isklesanih napjeva, arheološki istražiti tlo žive narodne duše, pa ju oplemenjeno raspjevati u suite, kantate, orkestralne partiture u sonate i opere, nije nikad mogao svatko. BOG I SLOBODA kao Pojam narodne Religije kroz vjekove...

Sjećam se dobro jednog svog predavanja o Romantici u Evropi pred više godina. Htio sam naime Muzikom ilustrirati neke Goetheove partije i razmišljajući što bi za tu priliku bilo najpogodnije,

shvatih, da bi to bilo jedino njegov suvremenik Beethoven, ali da to ne bi bila IX. ili V. Simfonija, već "Seoski ples", izveden na harmonijumu.

I zaista, taj skroman muzički prilog od svega nekoliko minuta, dao je čitavom predavanju notu, a na taj način dočarao atmosferu vremena, koja se osjećala među prisutnima, koji su kao na filmu bili obuzeti tim ugodjaljem i daleko svečanije i adakvatnije shvaćali poruku Werthera ili pjesmu "Dobrodošli" (Willkommen) starog, dragog grofa - pjesnika sa prelaza onih stoljeća...

Nakon povratka iz Subotice (g. 1953.) poslije prvog izvođenja i praizvodbe "Dužijance", Maestro Andrić pripremao je u svom stanu na Podolju u Zagrebu mali, intimni muzički cocktail, gdje su zagrebački prijatelji ponovo mogli čitavu operu zaslušati sa magnetofona.

Tom prilikom, čini mi se, da sam započeo otkrivati i jedan novi svijet u mom traženju poetskog stila očovječene naravi s izvora jednog otkrivenog smisla za blagostanje riječi, za ritam Stiha, za alegoriju svijeta i za oslobodjenje ljudskosti iz zasvodjenih okupazija protivurječja u umjetnosti.

Našao sam ljepotu. Ljepotu Plesa i Ljepotu Sklada, Ljepotu Budućnosti i Ljepotu Duše, nešto do tada nepoznato. S izvora narodnog blaga, koje po tankočutnim vibrirama rastrgano, ali rasno postoji u jezgri naroda, to izvorno-iskonsko otkriti i oplemeniti bojama tonova i govoriti kroz note, kroz tisuće skalnih vibracija, to vehementno u predavanju, očovječilo je moje naslute o ljudskom i o trajnosti, o neprolaznom i o savršenom. A do tada mi je na tom polju iskreni vodič bio Gotovčev "Ero s onoga svijeta"...

Simpozijum i izložba su iza nas, kao i otkriće spomen-biste. Jedanizlet u domaju ognjišta, gdje se rodio Genije, završen je. Ostalo je ono, što smo sebi zadržali i prikupili.

Ostala je jedna plodonosna ljepota, kao nakon najbogatije žetve, ili najraspjevanije berba, negdje u Slavoniji, Srijemu, Bačkoj... Ostali su utisci i neprolasni dojmovi, sviježi i vedri da ih u sebi nosimo kao uvijek blistavi ananet za rad na polju iskrene Umjetnosti..

Dali će nam priroda pružiti još jednog Andrića?

Zar ograničeni biološki tok, nije mogao biti odsutan u svojoj neumoljivosti? Zar je on zaista morao otići iz naše blizine?...

Da, on je otišao, da bi uz nas ostao!... On je stvorio Djelo, po kojem će biti uvijek prisutan među svim onima, koji kao žedni putnici na ovoj planeti požele da uživaju u jednom prekrasnom savršenstvu Sklada, da se opoje i oplode i nadahnu u duhu, pa da s tih piedostala, estetskog Artisma osjete čarobno značenje Riječi Mir, Bratstvo, Zanos, Pokret Duše kroz svemirske Magistrale Trajnosti. I u Uznosenje težnje za Svečanost. I Savršenstvo.

Sa tla, odakle sami potičemo, otkrivajući to tle, veliki talenti nadahnućem stvaraju staze mitske istine tokova... A tada otkriće shvaćanja u glazbenoj Aes s scori...!

Iz priloga učesnika Simpozija i ovih svečanosti, rodila se ova knjiga... Nije slučajno, a još manje čudno, što nosi ovaj naslov. Mi zaista nakon ilirskog pokreta imamo vrlo malo ovako značajnih Meteora koji su simbol sasljačke duše - Tamburu, uzveličali u vrhunske instrumente i njemu omadjijali revolucionarno, lik klasične Opere...

17

Josip Andrić postalo je čedno od najdivotnijih Imena Hrvatske zemlje, čijim se Djelom Hrvat može ponositi među strancima, kao što se po kiparstva ponosi Madevanom, Buvinom ili Ivanom Moštrovićem, ili u poeziji Mihanovićem ili Tinom Ujevićem, u tehnici Nikelom Teslom ili Getaldićem ili u književnosti Maruloćem ili Matošcem, tim otkrivaćem Moderne.

I ako je Matoš otvorio hrvatsku Modernu, tako je Andrić tamburu uveo u svijet Suvremenosti i aktuelnih potreba čovjeka, čija je misija stvaranje Humanističkog društva u zajednici Iskrenosti. Ne apokaliptičk već narodno!

I sad kad smo započeli Andrića otkrivati i prezentirati ga u narodnosnim okvirima, kad iza nas stoje prvi prijateljski i dužni koraci kao rezultati Simpozija, izložbe i biste, a sada ovo i Zbornika-Spomen knjige, tog znanstveno umjetničkog krika, treba isto tako i masovnije poraditi na tome, da Josip Dr. Andrić doskora dobije svoj MEMORIJALNI MUZEJ sa stalnom galerijskom izložbom exponata i sa Koncertnom dvoranom za izvođenje njegovih kompozicija u srcu zemlje odakle je potekao.

A jedan dio ovoga, treba neophodno ostaviti i USRED ZAGREBA, u kome je proživio svoje posljednje dečenije.

POŽEDA neka tiska knjiga (kao što je to do sada činila), jer je tamo šolovan, BAČ ILI BUKIN neka mu stvore stalan prostor kao ogledalo života, a ZAGREB neka ga izvodi na svom rapertoarau!

Što češće Andrićeve muzike među nama, tim više ojačane snjeplosti u borbi protiv svakog NEDOSTOJANSTVA, rata nasilja i -zaostalnosti!

A to bi mogli poručiti i čitavom svijetu: Ako hoćete -Ljudi - osjetiti Smisao onoga, što je Mir, ivodite Andrića, tog međjunarodnog Hrvata i osjetit ćete u jednom trenu ogromnu količinu duševnog Blaga - i totalno oslobođenje od natruha tmina, koje lebde u zraku kao opasnost!

Tada ćete narodi vidjeti kako je ta mala Hrvatska velika i prostorno široka i kako je Dunav blizu svih nas, taj Dunav, ta rijeka uz koju su se stoljećima šetali veliki majstori tonova i akorda...!

Laterna magica...Pantharhei!...

I - Mir za našu epohu! - Mir shvaćen kao Muzika, koji jest sama po sebi štiti za Istinu istinsku, gdje nema mjesta ničemu osim toga - jer, Čovječe, nadji barem trenutak vremena za sebe i pokloni si užitak da osjetiš veličanstvo, koje leži neotkriveno.

Prisajedini svoju duševnost za Znamenom titraja sa struna nepospanih Naga Vrijednota. Vidjet ćeš, da tamo negdje postoji odgovor, što je to narod i odakle si potekao kao jedinka... Pristupi sebi kao poklonik onoga Neba, koga shvaćaš kao krajnji domot tihe, bujnedragosti, boga tog perivoja resplamzale prirode u raspjevanoj Zori Radjanja najljudskije ljudskosti... Postat ćeš jak i snažan i zadivit ćeš sam sebe, dok budeš otkrivao gladne otvoru svoje unutrašnje čožnje.

Kao s gorskog izvora, srkat ćeš vitamine umjetničkih stromljenja...

Da, kao pandemonium usnesenja...!

x x x
x

Ne radi se, dakle, ni o kakvoj "eskomptnoj eksalaciji nacionalizma",
vec o najljepsoj proleterskoj ljubavi internationalne savjesti
za Covjeka!

A dr Josip Andric je bio covjek u punom smislu te rijeci!...
Ukoliko imate znanstvenih podloga za bilo koje naknadno
osporavanje prema njemu - bit cu Vam zahvalan da mi ga dostavite!

Željko Beršek

- - - -

MATE MILORADIC

Zdral.

Poderal sam prve gace,
K ljetu cekam na mustace,
Kaze mi se prva dlaka...
Zral je pero za junaka!

Zrasal sam jur van iz stojke,
Jur zagledam na divojke,
Zdralu ce se cudit vsaka,
Ar je pero za junaka!

S pernicami nacifrana,
A s migljanim namigljana
Ce na glavi bit skrljaka...
Zdral je pero za junaka!

S obodom na livon uhu
Cu zajacit trikrat ju-hu!
Da se cuje do Ciraka ...
Zdral je pero za junaka!

Ki mi dojde, da ga sciše,
Ne ce dospit najzad pise,
Svitit ce mu moja saka...
Zdral je pero za junaka!

Ki si ne ce branit zdrala,
Vsim ljudem je smih i sala
Od Fileza do Snižnjaka...
Zdral je pero za junaka!

Nosit cu ga va postenji,
Skinut, scihat cu ga kenji,
Uze je za odurnjaka...
Zdral je pero za junaka!

Dva tajeana do gosćenja
Smi ga nosit mladoženja.
Onda mora pojt za svaka...
Zdral je pero za junaka!

O otvaranju izložbe "GRADIŠĆANSKI HRVATI OD 16. STOLJEĆA DO DANAS":

S L I K E J E D N E I Z L O Ž B E

SLIKA PRVA Prominencija, inteligencija i svi, koji se u takve broje. Kod vrat se djelu katalogi. Solidni, šareni, dvojezični. U predsoblju tamburaši u pseudo-nošnji, kraj njih drvena koliba. Tamburaši sviraju tri-četiri pjesme, onda je, izgleda, njihov repertoar na koncu, zato počnu opet iz početka.

SLIKA DRUGA U dvorani. Prašni zidovi, zamazani prozori, prljavo tlo. Nekoliko stolica, mikrofon. Časni gosti, flankirani od tajne policije zauzimaju svoja mjesta. Namještenici Zemaljskog muzeja skrbno trču simo-tamo. "Obični" gosti zauzimaju kao dobro poučeni statisti svoja mjesta i čekaju. Na što?

SLIKA TREĆA Počinju govori. Pozdravi - na potpredsjednika grada Zagreba se zaboravi. Govorači ponavljaju iste te iste svete formule. Političari deru svoje fraze. Zemaljski poglavar ponavlja svoju poznatu "problema nema". Možda će morat doći tako daleko, da Hrvati u Gradišću nastanu zaista problemom, da se gospoda od vlade potrudu na svoju dužnost i realiziraju hrvatska prava.

SLIKA ČETVRTA Hvalodavanje. Hvali se Zemaljskom muzeju, hvali Povijesnom muzeju Hrvatske, gradu Željeznu, ne spomene se ni jednom riječu Hrvatsko kulturno društvo, ne zahvali se niko onima, koji su svoje privatne dragocjenosti stavili na raspolaganje za izložbu.

SLIKA PETA Ekspoziti u vitrina, na pločama. Među njima stilizirane zemljopisne karte. Na prvi pogled se pitam, kakva je ovo sistematika. Katalog me pouči: od sjevera do juga. Aha: jako lijepo, ali to nije relevantno i nije reprezentativno za naš razvitak, to nije tipično za nas Hrvate. S koliko malo oduševljenja i ljubavi morao je biti organizator pri svojem poslu!

SLIKA ŠESTA Kritičan pogled na ekspozite. Originali (vrlo malo), faksimile, slike, fotografije. Naša sela, kakva su bila prije 15, 20 godina predstavljaju našu "sadašnjost". Kao da smo već onda nestali. Dvije fotografije, izgleda, vise samo zato ondje, jer kažu ploče sa natpisom "Kroatisch". Da na "hrvatskom ormaru" stoji očividno hrvatsko ime "Elisabeth Perneggerin" (ili slično) nije, čini mi se, do sada još nitko opazio.

SLIKA SEDMA Knjige. Iz 19. stoljeća mnogo školskih knjiga. Fizika, zemljopis i naravno čitanke. Mislim na današnju situaciju i šutim.

SLIKA OSMA Umjetnost: slike. Bez komentara, dijelom bez signature, bez veze jedna uz drugu. Čemu? Da se vidi da ima i slikara, ili? Gdje su djela Belke Franka, pokojnoga prof. Valesa? Karikature Roberta Sinovatza (iz Vorištana) nisu ništa manja umjetnost nego pofarbane ploče drugih samoukih "umjetnika".

SLIKA DEVETA Plakati, memorandumi, u kojima se od odgovornih državnih i zemaljskih institucija potribuje ispunjenje zasigurnih prava. U katalogu čitam koja su to prava, i pri čitanju mislim na to, da bi svaki koji ne poznaje stvarnu situaciju mogao polag tog kataloga misliti, da to nije samo na papiru. Ali u istom trenutku dobijem komad hektografiranog papira u ruku, na kojem se ostvarenje traži. Dokle to čitam, eskortiraju tri tajni policisti jednoga mladoga Hrvata iz dvorane.

SLIKA DESETA Umoran sam. Sjedem u kut, uz jednoga starijega muža, po izgledu je seljak. On šuti, drži krljaču u ruci i gleda preda se. Ne znam što on misli, možda isto kao ja. Ja mislim samo jedno: sram me je. Sram, da živim u današnjem času, da sam Gradišćanac i Hrvat. Sram pred svakim posjetiocem ove izložbe, koja je od oficijelne gradišćanske povijesne institucije ovako siromašno sastavna, samo da se riješi neke neugodne dužnosti. Sram me je živjeti u jednoj zemlji, koja u današnjem času nema bolje odgovarajuće prostorije za izložbe. A kad pomislim, da će doći ljudi na izložbu, da se informiraju o nama Hrvatima, se sramujem da sam kao Hrvat tako nezahvalan objekt. Sram me je, jer moram spoznati, da Gradišćanski Hrvati u svojoj zemlji-domovini nisu zaslužili bolje izložbe.

A. F.

U vezi ove izložbe vidi u ovom broju
i glosu Joške Sikirice (Pismo na NOVI GLAS).

MATE MILORADIC: Tolovajem.

Glas mi salju iz Gradišća,
Da me nosi vrag na klisca.
Ne bojim se Bogu Hvala,
Njegovoga tribunala!
Tolovaji va kaputi
Su mi nist kot psi na puti;
Psa ne pitam, gdo i ca je,
Kad spod ljese name laje.